

Tretia diskusia o návrhu právnej úpravy právnických osôb súkromného práva

28. 4. 2022

„Spolky (korporácie), najmä združenia osôb, členstvo v združení, práva a povinnosti člena združenia“

Predmetom tretieho diskusného kruhu boli otázky súvisiace so spolkami ako so základnou kategóriou právnických osôb súkromného práva (v súčasnosti označovaná ako združenia osôb). Aj druhé podujatie sa uskutočnilo za účasti zástupcov katedier občianskeho a obchodného práva, delegátov Slovenskej advokátskej komory a niektorých ďalších diskutujúcich zo strany akadémie – správneho a ústavného práva, či právnej praxe.

Zásadná diskusia bola vedená o vhodnosti legislatívneho prístupu, ktorý právnú úpravu korporáčných právnických osôb zovšeobecňuje. Oproti súčasnému stavu, kedy právna úprava združení osôb v podstate absentuje, sa uvažovalo, či nejde o zúženie spolkovkej autonómie. V diskusii zaznelo, že étos demokratizačných zmien sa odzrkadlil práve v legislatívnej strohosti zákona o združovaní občanov. Väčšina predložených ustanovení však predstavuje dispozitívne pravidlá, od ktorých sa strany môžu odchýliť. Ich existencia zvyšuje právnú istotu – aj z diskusie bolo zjavné, že absencia právnej úpravy kladie pred súdy či pred registračný orgán zásadné ťažkosti (v diskusii zazneli otázky zlučovania občianskych združení alebo možnosť exekúcie členstva).

V abstraktnej rovine boli tiež vznesené námietky voči možnému legislatívnemu zjednoteniu rôznych druhov združení osôb, doteraz upravených v rôznych zákonoch (občianske združenia, pozemkové spoločenstvá, spoločenstvá vlastníkov bytov) do všeobecnej právnej úpravy, s odkazom na ich rozdielnosť. V diskusii však nebol artikulovaný konkrétny dôvod toho, prečo by takáto všeobecná úprava nebola možná, s možnými odchýlkami pre jednotlivé formy združení (typicky prevoditeľnosť či ukončenie členstva v spoločenstvách). Účastníci si dali záväzok preveriť súčasné formy spolkov a preveriť, či všeobecná úprava je na tieto jednotlivé formy právnických osôb vhodná, resp. určenie toho, čo vhodné nie je.

Rovnako bolo diskutované o pojmových otázkach, osobitne o tom, či je vhodné používať pojem spolky ako strešné označenie pre súčasné združenia osôb. Pojem spolok (a základina) bol navrhnutý s ohľadom na staršiu právnú vedu a aj pre nevhodnosť abstraktného pojmu združenie majetku ako protipólu združenia osôb. Preto sa navrhli staršie zaužívané názvy spolok a základina, ktoré boli bežne používané v slovenskom právnom jazyku a nie názvy, ktoré by boli odvodené od českých či latinských slov.

Zazneli tiež návrhy, či nie je vhodné prevziať viacero vetných konštrukcií zo súčasnej právnej úpravy zákona o združovaní občanov. Proti tomu však je možné namietat' to, že daný zákon sleduje úplne iný cieľ, než cieľ sledovaný dispozitívnymi pravidlami súkromného práva. Zároveň je mnoho vyjadrení súčasného zákona (napríklad, že práva a povinnosti člena združenia upravujú statuty združenia), ktoré nie sú presné, resp. vyplývajú v návrhu z iných pravidiel pre združenia.

Diskutovaná bola aj miera abstrakcie formulácie normatívnych viet. Namietalo sa, či je vhodné používať abstraktné formulácie (zákaz zneužitia členstva). To je však základný legislatívny prístup používaný v kódexe. Zazneli aj návrhy právnú úpravu viac spresniť – napríklad jednoznačnejšie vymedziť obsah stanov združení osôb tak, aby zakladatelia mali akýsi návod, ako združenie založiť. Návrh však prísne lipne na spolkovkej autonómii a snaží sa normovať len minimálne požiadavky na statuty.

V tomto duchu boli diskutované boli aj druhy členstva. Druh členstva je tvorený tými členstvami, ktoré majú rovnaký obsah, teda rovnaké práva a povinnosti vyplývajúce z členstva. Vznesené boli návrhy, aby sa uviedol výpočet druhov členstva, rovnako aj spresnenie povinností členov (napríklad povinnosť chrániť majetok združenia). To sa však nejaví ako potrebné, vzhľadom na spolkovú autonómiu ako aj na nemožnosť predvídať všetky možné druhy členstva. Navyše, povinnosti člena združenia sú vymedzené aj abstraktnejšími kategóriami (korporačná lojalita),

pri ktorých by ich konkretizácia mohla spôsobiť skôr ťažkosti (povinnosť ochraňovať majetok by mohla byť vykladaná inak, než to, čo vyplýva z korporačnej lojality).

Diskutovalo sa taktiež o povinnosti združenia osôb vyhotovovať výročné správy, čo bolo možné považovať za sprísnenie oproti súčasnemu právnomu stavu. Návrh predpisu predpokladá výročnú správu len v súvislosti so zmluvami medzi členom združenia a združením. Nie je preto jasne ustanovená povinnosť vyhotoviť výročnú správu. Povinnosť výročných správ je považovaná za jednu z dôležitých povinností členov orgánov – povinnosti skladať účty. Mala by preto vyplývať z povinností riadiaceho orgánu a pre združenia osôb by mala byť navrhovaná ako kompenzácia za upustenie od povinnosti zvolávať každoročne členskú schôdzu a skladať účty na nej.

Veľmi intenzívna diskusia prebiehala diskusia o možnosti združenia samostatne vytvárať organizačné zložky s právnou subjektivitou (pobočky, organizačné zložky, pobočné združenia, miestne združenia). Načrtnuté boli zásadné ťažkosti, ktoré sú spôsobené umožnením majetkovej samostatnosti, majetkové vzťahy medzi základným združením a jeho organizačnou zložkou, exekučná imunita zložiek majetku organizačnej zložky vo vzťahu k veriteľom združenia, problém postavenia orgánov či možnosť upraviť pomery ich členov k organizačnej zložke či k združeniu. Absencia podrobnejšej právnej úpravy odvodennej subjektivity organizačných zložiek s právnou subjektivitou vedie v súčasnosti k určitému zásahu do pravidla *numerus clausus* právnických osôb. Návrh preto s možnosťou ďalšieho vytvárania organizačných zložiek s právnou subjektivitou nepočíta. Účastníci nechali otvorené, či by možnosť vytvárať zložky s odvodenou subjektivitou do budúcnosti umožniť aj naďalej, alebo len ponechať doteraz existujúce v rámci intertemporálneho vymedzenia.

Aj táto diskusia sa medzi účastníkmi viedla v konštruktívnom kritickom duchu a priniesla mnohé impulzy pre ďalšie práce.

Zapísal: Kristián Csach